

«ll sabem que s'ha adherit a la meua tesi l'americanista mexicà P. Àngel M. Garibay. També adopta la meua tesi *AlcM* etc. —³ Aquest reporta l'opinió de Humboldt que el dóna com a mot haitià, però fent-se seva la de Fz. de Oviedo en aqueixa⁵ llengua no designa l'herba sinó «le tuyau duquel on se servait pour respirer la fumée du tabac». No he pogut veure el que en digué Loewe (*Z. f. Vgl. Sprfg.* ix, 145ss.) i només una ullada ràpida en la nota de W. F. Schmidt, *BhZRPb.* LIV, 43-47. —¹⁰
⁴ És sabut que Wiener es va desprestigiar sostenint aquesta idea en molts casos en què l'origen americà del nom és indiscutible. En el nostre, segons sembla, mogut solament per un prurit d'originalitat, Wiener admet que fins la planta es trobava en el Món Vell, cosa certament errònia. —⁵ *Journal de la Société des Américanistes*, N. S. xxxi (1939); noms de plantes, pp. 14-16. —⁶ Bertoni vol esmenar això en *opio tebaico* 'opi provinent de Tebes' [?] fent cas d'una carta de 1511, on llegeix «arfion [=àr. *afyún* 'opi'] che lo chiamano opio *tebaico*». Però falta saber on hi ha l'error: els principis de la sana crítica —*lectio difficilior*— farien creure que més aviat en el segon cas. I observem que *auc* no és mala imitació del timbre profund de l'*āq* àrab i la seva emfàtica post-velar *q*. —⁷ Aquesta és la forma emprada a les Canàries, on aquesta planta creix molt pels camps: tant que és típic de les cases rústiques d'allà penjar-ne en els sostres la rama per defensar-se del mosquer. Escrivia Coromines en el seu diari de viatges de 1930 (carpeta 48, *Bibl. d. Cat.*) que en una «venta» de la Gran Canària «al sostre es veuen penjades branques pansides d'*altabaca* (fulles llargues que es van plegant com neules 'para que se pongan en ellas las moscas y nos dejen en paz', diu el *ventero*). A la Pre-Cordillera argentina jo he vist a les «pulperías» dels «puestos» de Potrerillos, també penjats en el sostre, fullatge (no vaig preguntar de què) i al costat les ròsses dels anyells morts pel carnisser, negres uns i altres d'una atapeïda capa de moscam (1939). Aquella descripció suggereix almenys alguna semblança amb les fulles seques del tabac, que per cert, segons el diari de Coromines, també s'expèn en fulles seques als viants en aquelles mateixes *ventas* de Canàries. —⁸ D'un altre nom de la *Inula viscosa* —*tàrrega, tàrrago*— parlarem a l'article *TARREC*: és només un parònim i d'origen diferent, però convé no perdre'l de vista, perquè la gent en part els confongué i no deixaren d'influir l'un en l'altre. —⁹ No és estrany que vagi publicar-ho així en *BDC* xxiv, 1937, 43 = *EntreDL* III, 122, car m'hi induïen diversos paral·lels: cat. comú *ensarronar*; cast. antiq. *enccastar* 'engañar' (Covarrubias, i en una frase cincentista de López de Yanguas, *HispR* xxxii, 134), i un fr. dial. *cabasser* «tromper» (no sé si ben establert, que d'aquí vol treure Sainéan, uns coneguts *cabuser/gabuser* id., *Sources Indig.* II, 329). Potser sí que ve d'algun insecte anàleg al *TABANUS* un santand. *atabanarse, atabanarse* «ponerse la madera podrida

sobre todo en los castaños viejos» (GaLomas, s. v.), sense que convingui afanyar-se a descartar els ll. *TABES, TABIDUS*: en tot cas fóra fantàstic trobar al nostre *entabanan* cap lligam amb una cosa ni altra. —¹⁰ Sembla que el *DAG.* recollí *tabac* «cop, norma» a l'Empordà, que pot ser extret de *tabacada* (més que provinent directe del nom de planta). El publicador Montoliu l'inclougué descuradament en un article *tabac* 'moscardón' (que és *TAVEC*); *AlcM* el troba a Tort. i Eiv. De l'error de Montoliu ve l'inexistent **tabac* 'cop de puny' del *DFa.* Veg., de tota manera, *TABAC* II.

TABAC, II, la «bèstia ensalvatgida» que consta només pel doc. de 1411 de Felanitz (*BSAL*, 142-3, ja citat pel *DAG.* i *AlcM*) l'hem de posar en escètica quarantena mentre no aparegui cap confirmació d'aquest hapax: també hi havia humoristes el 1411 i podria ser simplement un *tàvec* a la manera de Rabelais o de Swift; si poguéssim pendre seriosament això de «en la present illa sia portada» ens podríem preguntar si era alguna mena d'animal taurí (gr. mj. *tavro*=gr. *ταῦρος*, diminutiu *tavrāki*) o si és el mateix que un *ca salvatge* que feia molta destrossa i por a Lluçmajor el 1376 (*BSAL* VII, 36a) i si llavors es tractaria d'una variant de l'irani *sbaka* > rus *sobāka* 'gos' (pron. *sa-bāka*) (germà indoeuropeu del scr. *śva*, gr. *χῶν*). ¿Hi hauria relació amb un «*tlarrita*: animal (?) S. xv» d'una cèdula del *DAG*? per fer suposicions (com mala lliç per *tabacca*) anem massa a cegues perquè siguin conjectures intel·ligents.

TABAC, III, 'panereta', de l'àr. *ṭabaq* 'plata, safata', 'covenet'. □ 1.ª doc.: 1429.

«Dos *tabachs*, un de verge e un de palma, trobats en un atibanc», *E. U. C.* VII, 228; «--- un home jove aparech --- e ab un *tabach* de roses plen, venc al dit cavaller gentil ---», *Eximplis* del recull *Ag.* II, 46, 47. En lexicografia, des d'*OPou*: «*VAXELLA DE LA CUYNA*: vaxells estanyats; *TABOC* o paneres o cistells: cista, cistula; ast ---»; «lo *tabac* o panera <a> posar les fusades o lo que-filar: calathus, calathiscus» (*TbPu.*, 226, 34). El *DAG.* i *AlcM* hi afegixen un parell de cites del S. xv. I, com a val., des de Lamarca («*tabaque, canastillo*», 1842). S'usa per portar flors, les fusades, i també fruita,¹ d'on la comparació val. *com la pera en lo tabac*: «si vols ser un felis casat / faràs per tindre a la sogra / com la pera en lo *tabac*» (*Llibret de falla*, 1918, p. 1): és també cast. *como peras en tabaque* (Cervantes). Però encara que no ens consti pels diccs. *Fgra.*, *Ag.* ni *AlcM*, també deu haver estat mallorquí vista la frase *agafar amb tabac* 'atrapar en falta' (*B DLC* XII, 118).

Més conegut és el cast. *TABAQUE*, documentat des de D. Juan Manuel i un inv. arag. de 1331, veg. l'article del *DCEC/DECH*. És l'àr. *ṭabaq*, mot molt antic i difós amplemunt; definit «canistrum, calathum» ja figura en el gloss. àrabo-lusità de Leyden, S. XI; ja era clàssic en el sentit de 'safata, plata', però vulgarment equivalia més aviat a una espècie de covenet, V.